

Lietuvos malūnai Antano Krištopaičio akvarelėse

Antanas Krištopaitis gimė 1921 m. Valdomų kaime, Gruzdžių valsčiuje, Šiaulių apskrityje. Mokėsi Valdomų k. pradinėje mokykloje, Šiaulių berniukų gimnazijoje, kur jo dailės mokytoju buvo Petras Aleksandravičius, vėliau tapęs Vilniaus dailės akademijos profesoriumi. A. Krištopaitis buvo abiturientas, kai 1940 metais, prasidėjus lietuvių trėmimams į Sibirą, buvo suimtas ir nuteistas už akių 10 metų kalėti. Dar 7 metus praleido tremtyje, Buriatijos krašte. Grįžo į Lietuvą 1958 metais. Apsigyveno Šiauliuose, kur iki 1982 metų dirbo Šiaulių dramos teatro dailininku, kūrė spektaklių scenografiją. Kur bebūtų buvęs – kalėjimuose ar tremtyje A. Krištopaitis piešė likimo draugų portretus, Sibiro peizažus, todėl, anot jo paties, dailės mokykla buvo pats gyvenimas, iš kurio sėmėsi piešimo įgūdžių, patirties ir temų.

A. Krištopaičio atmintyje nuo pat vaikystės labiausiai įsirežė malūno vaizdas, kurį jis kiekvieną dieną matydavo eidamas į mokyklą. Pradėjo juos piešti gyvendamas Šiauliuose, norėdamas kad Lietuvoje pamažu nykstantys malūnai būtų išsaugoti paveiksluose. Pradėjo keliauti po Lietuvą, pasirinkdamas kelionės maršrutą ten, kur nuo senų laikų stovėjo vėjo arba vandens malūnai. Nuo 1976 metų dailininkas daugiau kaip du dešimtmečius tapė malūnus akvarelės technika. Juos tapė etnografo akimis stengdamasis kuo tiksliau atkurti malūno išorės vaizdą, stovėjimo vietą, gamtinę aplinką. Vaizduodavo ir malūno vidaus konstrukciją, įrangą. Prie kiekvieno paveikslo parašydavo, tai, ką žinodavo apie malūno statytojus ir šeimininkus. 2007 metais buvo išleistas A. Krištopaičio malūnų paveikslų albumas „Lietuvos malūnai Antano Krištopaičio akvarelėse“. Paveikslai, kuriuose pavaizduoti Lietuvos malūnai, turi didelę istorinę, etnografinę ir meninę vertę, nes išsaugo atmintį apie jau išnykusius arba jau pakeitusius paskirtį liaudies architektūros paminklus.

2003 metais už aktyvų dalyvavimą Šiaulių miesto kultūros gyvenime, istorinio, architektūrinio paveldo fiksavimą A. Krištopaičiui buvo suteiktas Šiaulių miesto Garbės piliečio vardas. 2007 metais jis buvo apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi. Dailininkas A. Krištopaitis mirė 2011 m., palaidotas Gruzdžių miestelio kapinėse.

Liaudies buities muziejuje saugomos 174 A. Krištopaičio Lietuvos malūnų akvarelės.

dr. Nijolė Pliuraitė Andrejevienė